

Brussel, 23 mei 2019

Advies 2019/09

Uitgebracht op eigen initiatief

Artikel 109 van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen

Opbouw van pensioenrechten in geval van overbruggingsrecht en vrijstelling van bijdragen

Samenvattend	2
1 Opbouw van pensioenrechten in het zelfstandigenstelsel	2
1.1 Algemeen principe	2
1.2 Tijdvak van overbruggingsrecht	2
1.3 Vrijstelling van bijdragen	3
2 Voorstel van het ABC	3
2.1 Motivering	3
2.2 Principes	4
2.3 Pensioenvoordeel	4
2.4 Raming budgettaire impact	5
2.4.1 Gelijktelling van de periodes van overbruggingsrecht	5
2.4.2 Gelijktelling van 8 kwartalen vrijstelling van bijdragen	6

Samenvattend

Het ABC stelt voor om in de toekomst pensioenrechten te voorzien voor kwartalen :

- waarin zelfstandigen een beroep doen op het overbruggingsrecht;
- waarvoor ze een bijdragevrijstelling hebben toegekend gekregen omwille van een tijdelijke, moeilijke economische of financiële situatie.

Het voorstel omvat een geheel van maximaal 8 kwartalen gelijkstelling voor tijdvakken van overbruggingsrecht en/of vrijstelling van bijdragen. De gelijkstelling heeft betrekking op de berekening van zowel de loopbaanvoorwaarde voor het (vervroegd) opnemen van het pensioen als van het pensioenbedrag (minimum of proportioneel). De tijdvakken zullen op een chronologische wijze in aanmerking worden genomen. De berekening van het pensioenrecht voor deze kwartalen gebeurt op basis van het bedrag van de minimumbijdragedrempel voor een zelfstandige in hoofdberoep dat van toepassing is in het jaar waarin het gelijkgesteld kwartaal zich bevindt. De zelfstandige moet zich tijdens zijn loopbaan steeds tijdig en correct kunnen (laten) informeren over deze pensioenrechten (o.m. via My Pension).

1 Opbouw van pensioenrechten in het zelfstandigenstelsel

1.1 Algemeen principe

In het zelfstandigenstelsel is de opbouw van pensioenrechten afhankelijk van effectieve bijdragebetaling. Men zal voor een bepaald kwartaal maar pensioenrechten openen, als de sociale bijdragen voor dat kwartaal volledig¹ werden betaald.

Tijdens bepaalde kwartalen kunnen zelfstandigen vrijgesteld worden van bijdragebetaling. In sommige gevallen wordt een vrijgesteld kwartaal voor de pensioenberekening gelijkgesteld met een tijdvak van beroepsactiviteit. Deze periodes worden dan in aanmerking genomen voor de pensioenberekening. Dit is zo bij de toekenning van een vrijstelling in geval van ziekte of invaliditeit of in het kader van mantelzorg. Dergelijke gelijkstelling is echter niet voorzien wanneer de vrijstelling wordt toegekend omwille van moeilijke economische of financiële omstandigheden of in het kader van het overbruggingsrecht.

1.2 Tijdvak van overbruggingsrecht

Het overbruggingsrecht biedt in een aantal zeer specifieke situaties² bescherming aan zelfstandigen die hun beroepsactiviteit (noodgedwongen) stopzetten of onderbreken. De geboden bescherming omvat een maandelijkse financiële uitkering en zorgt ervoor dat de rechten op geneeskundige verzorging en arbeidsongeschiktheidsuitkering gedurende een bepaalde periode behouden blijven.

---

¹ dus zowel de voorlopige als de regularisatiebijdragen. In geval van vrijstelling van bijdragen bijdragesupplement verschuldigd na regularisatie geldt een uitzondering. De zelfstandige kan dan pensioenrechten opbouwen op basis van de voorlopige bijdragen die hij betaalde.

² M.n. faillissement (pijler 1), collectieve schuldenregeling (pijler 2), gedwongen onderbreking door omstandigheden onafhankelijk van de wil (pijler 3), stopzetting omwille van economische moeilijkheden (pijler 4).

De kwartalen gedurende dewelke de zelfstandige het overbruggingsrecht geniet, worden echter niet beschouwd als een tijdvak van gelijkstelling in het kader van pensioenopbouw.

1.3 Vrijstelling van bijdragen

Zelfstandigen die zich tijdelijk in een moeilijke economische of financiële situatie bevinden, kunnen een aanvraag indienen om te worden vrijgesteld (volledig of gedeeltelijk) van de betaling van hun voorlopige bijdragen of van het bijdragesupplement zij verschuldigd zijn na de regularisatie. Zelfstandigen behouden voor deze vrijgestelde kwartalen het recht op gezinsbijslag, geneeskundige verzorging en arbeidsongeschiktheidsuitkering. Voor deze sociale rechten worden de bijdragen in geval van vrijstelling, als betaald beschouwd. Vrijgestelde kwartalen komen dus in principe dus niet in aanmerking voor de opbouw van pensioenrechten, tenzij :

- de toegekende vrijstelling uitsluitend betrekking heeft op het bijdragesupplement verschuldigd na regularisatie. Men zal in dit geval pensioenrechten toekennen op basis van het bedrag van de voorlopige bijdragen dat voor het betrokken kwartaal betaald werd;
- de zelfstandige de vrijgestelde bijdragen alsnog (en dus a posteriori) betaalt vóór de verjaringstermijn. In dit geval worden de pensioenrechten gevrijwaard.

2 Voorstel van het ABC

Het ABC stelt voor om in de toekomst pensioenrechten te voorzien voor kwartalen :

- waarin zelfstandigen een beroep doen op het overbruggingsrecht;
- waarvoor ze een bijdragevrijstelling hebben toegekend gekregen omwille van een tijdelijke, moeilijke economische of financiële situatie.

2.1 Motivering

Zowel met het overbruggingsrecht als met de bijdragevrijstelling in geval van een moeilijke economische of financiële situatie, wil het sociaal statuut een vangnet of ondersteuning bieden aan zelfstandigen die zich in een economische of financieel kwetsbare positie bevinden. Met het voorstel dat het ABC voorlegt, wil het deze groep zelfstandigen beter beschermen. Met het toekennen van pensioenrechten voor de periodes van overbruggingsrecht en van bijdragevrijstelling, breidt men de geboden bescherming niet alleen uit maar wordt voor de zelfstandige tevens een drempel weggenomen om er effectief gebruik van te maken. Het ontbreken van pensioenrechten kan zelfstandigen er vandaag immers van weerhouden om een beroep te doen op de ondersteuning (overbruggingsrecht en vrijstelling van bijdragen) die het sociaal statuut hen in economische moeilijke omstandigheden wil bieden. Bovendien kan het feit dat het vangnet voor zelfstandigen in geval van economische moeilijkheden slechts voorziet in een gedeeltelijk behoud van sociale rechten, voor geïnteresseerden een drempel vormen om effectief de stap naar zelfstandig ondernemerschap te zetten.

2.2 Principes

Het Comité stelt concreet het volgende voor :

- een geheel van maximaal 8 (volledige) kwartalen gelijkstelling voor de opbouw van pensioenrechten;
- te gebruiken voor tijdvakken van overbruggingsrecht en/of van een bijdragevrijstelling die is toegekend omwille van financiële of economische moeilijkheden;
- de tijdvakken waarvoor de gelijkstelling geldt, worden op een chronologische wijze in aanmerking genomen. Dat wil zeggen dat de gelijkstelling zal gelden voor de eerste 8 kwartalen in de loopbaan waarvoor het overbruggingsrecht en/of een bijdragevrijstelling werd toegekend.
- de kwartalen van gelijkstelling worden in aanmerking genomen voor de berekening van:
  - het minimumpensioen én het proportioneel pensioen;
  - de loopbaanvoorwaarde voor het (vervroegd) opnemen van het pensioen én het pensioenbedrag.
- de berekening van het pensioenrecht voor de betrokken kwartalen gebeurt op basis van het minimuminkomen voor de bijdrageberekening voor een zelfstandige hoofdberoep van het jaar waarin het gelijkgesteld kwartaal zich bevindt.
- de zelfstandige moet zich tijdens zijn loopbaan steeds tijdig en correct kunnen (laten) informeren over deze pensioenrechten (o.m. via My Pension).

2.3 Pensioenvoordeel

De impact van de voorgestelde maatregel op het pensioenbedrag van de individuele zelfstandige is als volgt :

- + 235 EUR/jaar voor de zelfstandigen waarvan de loopbaan³ minder dan 28 jaar bedraagt en die dus ondanks 8 kwartalen gelijkstelling, geen recht openen op een minimumpensioen;
- + 659 EUR/jaar voor de zelfstandigen waarvan de loopbaan⁴ minstens 30 jaar bedraagt en die dus ook zonder de 8 kwartalen gelijkstelling, een recht openen op een minimumpensioen (geen proportioneel pensioen).
- + 6.599 EUR/jaar voor de zelfstandigen met een loopbaan⁵ van 28 jaar en die dankzij de 8 gelijkgestelde kwartalen een minimumpensioen ontvangen⁶;

---

³ Vóór het in aanmerking nemen van de 8 kwartalen gelijkstelling.

⁴ Vóór het in aanmerking nemen van de 8 kwartalen gelijkstelling.

⁵ Vóór het in aanmerking nemen van de 8 kwartalen gelijkstelling.

⁶ Dit bedrag is het maximale pensioenvoordeel dat de maatregel voor een zelfstandige met een loopbaan van 28/45ste kan opleveren. Het verschil in opbrengst is berekend ervan uitgaande dat de zelfstandige een inkomen genereert dat gelijk is aan het minimuminkomen. Iemand met eenzelfde loopbaan van 28/45ste maar met een hoger inkomen zal een kleiner verschil in opbrengst hebben wanneer het pensioen op het minimumpensioen wordt berekend dankzij de 8 kwartalen gelijkstelling

- + 6.970 EUR/jaar voor zelfstandigen met een loopbaan⁷ van 29,75 jaar en die dankzij de 8 gelijkgestelde kwartalen een minimumpensioen ontvangen. Dit is het maximale pensioenvoordeel dat de maatregel de zelfstandige kan opleveren.

2.4 Raming budgettaire impact

Het Actuarieat van de cel ExperTIZ (DG Beleidsondersteuning en -coördinatie - FOD Sociale Zekerheid) heeft de kostprijs van het voorstel geraamd.

Omdat het onmogelijk is om op grond van de beschikbare gegevens een inschatting te maken van het percentage zelfstandigen dat tijdens de loopbaan zowel het overbruggingsrecht als vrijstellingen van bijdragen zal genieten, heeft het Actuarieat een afzonderlijke raming gemaakt van de kostprijs van maximaal 8 kwartalen gelijkstelling in het kader van :

1. het overbruggingsrecht enerzijds;
2. bijdragevrijstelling van anderzijds.

Het Actuarieat houdt in zijn ramingen geen rekening met:

- een mogelijke stijging van het aantal aanvragen tot toekenning van deze tegemoetkomingen als gevolg van de voorgestelde maatregel.
- de eventuele impact op vervroegde pensionering.

Het gaat er voor de kostprijsberekening vanuit dat de maatregel in werking treedt op 1 januari 2020.

2.4.1 Gelijkstelling van de periodes van overbruggingsrecht⁸

Het Actuarieat vertrekt van :

- de vaststelling dat 531 zelfstandigen het overbruggingsrecht hebben genoten tussen 01/01/2017 en 01/03/2018, waarbij in totaal 5.901 maanden overbruggingsrecht werden opgenomen. Het veronderstelt dat deze bevindingen representatief zijn voor de periodes van overbruggingsrecht over een volledig jaar.
- van de volgende hypothesen :
  - de voorziene uitbreiding van het overbruggingsrecht van 4 naar 8 kwartalen slechts een geringe budgettaire impact heeft. De zelfstandigen kan immers per gebeurtenis maar gedurende maximaal 4 kwartalen gebruik maken van het overbruggingsrecht en deze gebeurtenissen doen zich voor onafhankelijk van de wil van de zelfstandige.
  - de voorgestelde maatregel geen impact zal hebben op het aantal aanvragen tot overbruggingsrecht.

Volgens het Actuarieat bedraagt het jaarlijks pensioenvoordeel dat uit de voorgestelde maatregel voortvloeit, gemiddeld 244,62 EUR voor 4 kwartalen gelijkstelling. Tabel 1 toont het budgettair verloop van het voorstel voor de periode 2020 – 2040⁹.

⁷ Vóór het in aanmerking nemen van de 8 kwartalen gelijkstelling.

⁸ De berekening houdt geen rekening met een retroactieve toepassing van de maatregel.

Tabel 1. Budgettaire ramingen van de kostprijs van de gelijkstelling met het oog op het pensioen van maximaal 4 kwartalen overbruggingsrecht

Jaar	Kostprijs	Jaar	Kostprijs
2020	1.453 EUR	2025	49.408 EUR
2021	5.286 EUR	2030	184.462 EUR
2022	11.089 EUR	2035	409.382 EUR
2023	20.273 EUR	2040	690.295 EUR
2024	32.254 EUR		

Bron: Actuarieat van de DG Zelfstandigen

2.4.2 Gelijkstelling van 8 kwartalen vrijstelling van bijdragen¹⁰

Het Actuarieat vertrekt van:

- van de vaststelling dat van de 29.519 zelfstandigen die in 2018 met pensioen gingen, verkregen er 3.338 tijdens hun loopbaan minstens één kwartaal vrijstelling van bijdragen. Slechts 796 onder hen ontvingen meer dan 8 kwartalen van vrijstelling.
- de hypothese dat de voorgestelde maatregel geen impact zal hebben op het aantal aanvragen tot bijdragevrijstelling.

Op grond hiervan berekent Actuarieat dat 3.317¹¹ zelfstandigen jaarlijks de gelijkstelling van de periodes van bijdragevrijstelling zullen kunnen genieten. De pensioenrechten worden berekend op het minimuminkomen voor bijdragebetaling in hoofdberoep. Het actuarieat raamt het jaarlijks pensioenvoordeel voor deze 3.317 zelfstandigen op 1.102.408 EUR. Tabel 2 toont het budgettaire verloop van het voorstel voor de periode 2020 – 2040¹².

Tabel 2. Budgettaire ramingen van de kostprijs van de gelijkstelling met het oog op het pensioen van maximaal 8 kwartalen vrijstelling van bijdragen

Jaar	Kostprijs	Jaar	Kostprijs
2020	551.204 EUR	2025	5.865.843 EUR
2021	1.641.533 EUR	2030	10.757.513 EUR
2022	2.719.010 EUR	2035	15.038.895 EUR
2023	3.782.858 EUR	2040	18.435.412 EUR
2024	4.832.114 EUR		

Bron: Actuarieat van de DG Zelfstandigen

⁹ De maatregel komt pas in 2100 kruissnelheid en de kostprijs ervan zal dan 2.092.689 EUR bedragen.

¹⁰ De berekening houdt rekening met een retroactieve toepassing van de maatregel.

¹¹ 21 zelfstandigen bouwen geen bijkomende rechten op in het stelsel van de zelfstandigen ten gevolge van de compensaties tussen het stelsel van de zelfstandigen en de andere stelsels.

¹² De maatregel bereikt in 2059 kruissnelheid. De kostprijs ervan zal dan 21.902.599 EUR bedragen.

Namens het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen, op 23 mei 2019:

Veerle DE MAESSCHALCK,
Secretaris

Jan STEVERLYNCK,
Voorzitter